

บทที่ 3
ระเบียบวิธีวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยนี้เน้นการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยการ Survey ซึ่งใช้วิธีการ Proposive Sampling เก็บข้อมูลจากการสำรวจภาคสนาม (Field Research Survey) ใช้แบบสอบถาม และการเฝ้าสังเกตพฤติกรรม (Observation) โดยแบ่งวิธีวิจัยเป็น 3 ขั้นตอน คือ

1. สํารวจกลุ่มใหญ่ ในข้อมูลทั่วไปทางประชากร และพฤติกรรมกาเปิดรับสื่อโทรทัศน์ (ใช้แบบสอบถามชุดที่ 1)
2. สํารวจกลุ่มเล็ก ในข้อมูลของความต้อการเนื้อหา และ รูปแบบการนำเสนอ ในรายการการ์ตูน รายการสำหรับเด็ก และ ละคร (ใช้แบบสอบถามชุดที่ 2)
3. สังเกตกลุ่มเล็ก ในการเฝ้าสังเกตพฤติกรรม (Observation) ระหว่างการดูโทรทัศน์

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่เด็กชนบทที่เรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ในพื้นที่ของจังหวัดสุรินทร์ ที่ได้รับสื่อโทรทัศน์ทั้ง 5 สถานี คือ ช่อง 3, 5, 7, 9, 11

กลุ่มตัวอย่าง

เป็นกลุ่มเด็กนักเรียนระดับการศึกษาปีที่ 4-6 ของโรงเรียน บ้านหัวแตรตนาโพธิ์ โรงเรียนบ้านข่างปี และโรงเรียนตะคร้อในจังหวัดสุรินทร์ จำนวน 240 คน ในการตอบแบบสอบถามชุดที่ 1 และ 98 คนจาก 240 คน ในการตอบแบบสอบถามชุดที่ 2 ทั้ง 3 โรงเรียนดังกล่าว เป็นพื้นที่ตัวอย่างของมูลนิธิการพัฒนาเด็ก ที่มีการทำงานอย่างต่อเนื่องของมูลนิธิการพัฒนาเด็ก สามารถเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพได้และเป็นโรงเรียนที่รวมเด็ก

ชนบทใน จังหวัดสุรินทร์จำนวน 11 หมู่บ้าน คือ บ้านหัวแรด บ้านนาโพธิ์ บ้านช่างปี บ้านตะคร้อ บ้านโสนบ้านหนองเหล็กบ้านหนองคู บ้านนาสวน บ้านน้อย บ้านหนองเต่า บ้านโคกอังกัญที่สามารถรับสถานีโทรทัศน์ได้ทั้ง 5 สถานี ทำให้กลุ่มตัวอย่างสามารถรับ สถานีท้องถิ่น ต่างจังหวัดส่วนกลางได้ นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างดังกล่าวเป็นเด็กชนบทใน จังหวัดสุรินทร์ที่มีชนกลุ่มน้อยคือชาวเขมร ชาวลัวะ ซึ่งเป็นการศึกษาการเปิดรับสื่อของเด็ก ชนบทโดยเฉพาะชนกลุ่มน้อย โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวตามวิธีการต่อไปนี้

กลุ่มตัวอย่างคัดเลือกจากกลุ่มเด็กนักเรียนระดับการศึกษาปีที่ 4-6 ของ โรงเรียนบ้านหัวแรด-นาโพธิ์ โรงเรียนบ้านช่างปี โรงเรียนบ้านตะคร้อ ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างในแบบสอบถามชุดที่ 1 นักเรียนทั้งหมดในชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ของทั้ง 3 โรงเรียนตัวอย่าง ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 240 ราย
2. กลุ่มตัวอย่างในแบบสอบถามชุดที่ 2 จำนวน 90 ราย โดยคัดเลือกชั้นปีละ 10 ราย จากกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามชุดที่ 1 โดย 90 รายนี้จะต้องเปิดรับทุก รายการขอดนิชมที่ประเมินจากแบบสอบถามชุดที่ 1 จำนวน 9 รายการ คือ

- การ์ตูน	: นินจาฮาโตริ	เทอร์โบพิฆาต	ดรากรอลบอล
- รายการสำหรับเด็ก	: ชีวิตน่ารู้	เจ้าขุนทอง	หนูทำได้
- ละคร	: พระไชยมงกุฎ	วนิดา	มณีอาชา
3. กลุ่มตัวอย่างในการเฝ้าสังเกตปฏิริยา จำนวน 20 ราย จาก 4 หมู่บ้าน คือ บ้านตะคร้อ บ้านหัวแรด บ้านนาโพธิ์ บ้านช่างปี ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่ค่อนข้างใหญ่ กว่าหมู่บ้านทั้งหมดในพื้นที่ตัวอย่าง โดยกลุ่มตัวอย่างทั้ง 20 รายนี้ จะต้องมาจากผู้ที่ตอบแบบสอบถามชุดที่ 2

ตาราง ก. จำแนกโครงสร้างข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษา

โรงเรียน	เพศ		รวม	อายุ						ชั้นประถมศึกษา
	ชาย	หญิง		9	10	11	12	13	14	
บ้านหัวแรด	12	18	30	-	26	3	1	-	-	4
บ้านตะคร้อ	18	14	32	21	10	1	-	-	-	
บ้านช่างปี	8	17	25	-	24	1	-	-	-	
รวม	38	49	<u>87</u>	21	60	5	1	-	-	
บ้านหัวแรด	25	12	37	-	-	31	4	2	-	5
บ้านตะคร้อ	10	14	24	-	11	12	1	-	-	
บ้านช่างปี	13	15	28	-	6	19	3	-	-	
รวม	48	41	<u>89</u>	-	17	62	8	2	-	
บ้านหัวแรด	17	23	40	-	-	3	25	11	1	6
บ้านตะคร้อ	15	16	31	-	-	13	14	3	1	
บ้านช่างปี	10	20	30	-	-	-	29	1	-	
รวม	42	59	<u>101</u>	-	-	16	68	15	2	

* เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างที่เลือกมา นำระดับการศึกษา (ชั้นประถมศึกษา 4-6) เป็นเกณฑ์ ดังนั้นจึงมีความแตกต่างกันในด้านอายุ คือมีตั้งแต่ 9-14 ปี จากตารางแจกแจงข้อมูลอายุของกลุ่มตัวอย่าง พบว่าอายุ 9 ปี 13 ปี และ 14 ปี มีจำนวนน้อยมาก ดังนั้นผลที่ได้ จากการวิจัยสำหรับกลุ่มตัวอย่างในอายุดังกล่าว อาจมีความคลาดเคลื่อนได้

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย จากการ Field Research Survey

- ตัวแปรอิสระ ได้แก่ เพศ
อายุ
ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว
ความเป็นเจ้าของสื่อ
- ตัวแปรตาม ได้แก่ พฤติกรรมการเปิดรับสื่อโทรทัศน์
พฤติกรรมการเปิดรับรายการโทรทัศน์
รายการโทรทัศน์ที่เปิดรับมากที่สุด
ความต้องการเนื้อหาในรายการโทรทัศน์
ความต้องการรูปแบบในรายการโทรทัศน์

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย จากการ Observation

- ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ความเป็นเจ้าของสื่อโทรทัศน์
เวลาในการเปิดรับโทรทัศน์
ความชอบรายการโทรทัศน์
ความมีอำนาจในสื่อโทรทัศน์
- ตัวแปรตาม ได้แก่ สถานที่ดูโทรทัศน์
ปฏิกิริยาตอบสนองขณะเปิดรับโทรทัศน์
ตำแหน่งในการนั่งดูโทรทัศน์

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ใช้การประเมินความต้องการและพฤติกรรมการเปิดรับรายการโทรทัศน์ ที่ออกอากาศในเดือนพฤศจิกายน 2534 ในรายการ 3 ประเภท ดังนี้

1. ประเภทการ์ตูน 24 เรื่อง ได้แก่ เทอร์โบพิฆาต ปีเตอร์แพน เซนต์เซย่า กระต่ายแสนกล มนุษย์หุ่นยนต์ ฝืนยอน่ารัก นินจาฮาโตริ เออิซึ่มองกล ชุมทรัพย์มัทศ จรรย์ ผจญภัยต่างมิติ แรคคูน ไชเบอร์คอบ ไอ้เซี่ยวเงิน เลนส์แมน/ไลฟ์แมน เมียม ป๊อปปาย ตราคอนบอล ขุนพลประจันบาน อัสวินโอเทลโล่ ไมเคิลแมวจอมกวน สิ่ง อวกาศ ฝืนยอควิทาโร ปาร์แมน โทบิคาเกะนินจาอวกาศ

2. ประเภทรายการสำหรับเด็ก 26 เรื่อง ได้แก่ ชีวิตน่ารู้ จิวแจ้วเจาะโลก ขบวนการตันแค เสาร์สโมสร์ หนูน้อยจอมพลัง फिल्मทรธา โลกสี่ขาว สัตว์โลกน่ารัก โลกนิทาน แจลคูนโซว์ โรงเรือนของน้องหนู มอนมอน มิสเตอร์ท๊าย ธรรมธรรม ฝืนยอ โซว์ กล้าคิดกล้าทำ เจ้าขุนทอง ชวนกันฟันดี เล็กพริกขี้หนู มือปราบวินสเปคเตอร์ ซูเปอร์จิว ยอดมนุษย์อุลตราแมน โสโบ้ยอดสุนัขมือปราบ โลกใบจิ๋ว เพื่อเด็กและเยาวชน

3. ประเภทละคร 26 เรื่อง ได้แก่ สี่แผ่นดิน สังเวียนรัก ปมพิศวาส อ้อมอก แม่ มณีอาชา พ่อกะล่อนทอง วนิดา ฝืนยอน่ารัก แก้วชนเหล็ก นาคราช พ่อปลาไหลแม่พิงพอน ปีสัจจทรธา พระไชยมงคล เหตุเกิดที่ สน. คู่หูคู่ฮา 3 หนุม 3 มุม วิก 07 สวรรค์ เบียง พยัคฆ์สาว 38 วิชา กะลาถิ่นครัว กำแพงบุญ มรสุมหัวใจ คุณหญิงบัวตึง ลิขิตพิศวาส ฝืนยอน่าจริง (ไม่ใช่ละคร แต่ผู้วิจัยนำมาศึกษาด้วยเนื่องจากมีลักษณะที่ คล้ายละคร มีแนวเรื่อง ซึ่งนำมาจากชีวิตจริง)

ผู้วิจัยได้ทำการตัดแปลงข้อความ และคำถามบางส่วนมาจากเครื่องมือวิจัยใน เรื่องที่ใกล้เคียงนอกจากนั้นยังใช้การเฝ้าสังเกตปฏิริยาขณะเปิดรับรายการโทรทัศน์ เพื่อ เป็นข้อมูลในการสนับสนุนการสัมภาษณ์ ซึ่งจะแบ่งแบบสอบถามเป็น 2 ชุด ทำการเก็บข้อมูล 2 ครั้ง

แบบสอบถามชุดที่ 1 มีดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง เป็นคำถามเกี่ยวกับลักษณะสถานภาพ ทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งได้แก่ อายุ เพศ การศึกษา โรงเรียนที่ ศึกษา อาชีพพ่อแม่ เศรษฐกิจของครอบครัว

ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการเปิดรับรายการโทรทัศน์ ประกอบด้วย ความบ่อยครั้งในการเปิดรับ ช่วงเวลาที่เปิดรับ ปริมาณเวลาการเปิดรับแต่ละครั้ง สถานีโทรทัศน์ที่เปิดรับเป็นประจำ จุดมุ่งหมายของการเปิดรับ ประเภทของรายการโทรทัศน์ที่เปิดรับเป็นประจำ สถานที่ที่รับชมรายการโทรทัศน์ ผู้มีอำนาจในการเลือกเปิดรับ สภาพแวดล้อมขณะรับชมรายการ ผู้ร่วมชมรายการ

ตอนที่ 3 แบบวัดรายการโทรทัศน์ที่เปิดรับมากที่สุด โดยมีลักษณะให้ลำดับคะแนน ความชอบรายการ และความบ่อยครั้งในการเปิดรับรายการ

แบบสอบถามชุดที่ 2

เป็นข้อมูลเรื่องความต้องการ เนื้อหา และ รูปแบบ ของรายการ โดยนำข้อมูลจากแบบสอบถามชุดที่ 1 มาเป็นฐานในการออกแบบสอบถามชุดที่ 2 ซึ่งแบ่งเป็น 3 ตอน คือ

- ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการ เนื้อหาและรูปแบบ ของการ์ตูน
- ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการ เนื้อหาและรูปแบบ ของรายการสำหรับเด็ก
- ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการ เนื้อหาและรูปแบบ ของละคร

การเก็บข้อมูลของแบบสอบถามชุดที่ 2 นี้ จะเข้าไปสังเกตปฏิกิริยาและกิจกรรมอื่น ๆ ขณะเปิดรับรายการโทรทัศน์ด้วยโดยจะเลือกกลุ่มตัวอย่างจำนวน 20 ราย หมู่บ้านใหญ่ ๆ 4 หมู่บ้าน คือ บ้านตะคร้อ บ้านช่างปี บ้านหัวแรต และ บ้านนาโพธิ์ และกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวเป็นผู้ที่ได้ตอบแบบสอบถามชุดแรกไปแล้ว

การเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งออกเป็น 3 ครั้ง ดังนี้

ครั้งที่ 1 เก็บรวบรวมข้อมูลชุดที่ 1 โดยผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามเก็บข้อมูลด้วยตนเอง จำนวน 240 ชุด จากนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ของ 3 โรงเรียน โดยนักเรียนกลุ่มตัวอย่างจะเป็นผู้กรอกแบบสอบถามด้วยตนเอง ภายใต้การควบคุมของผู้วิจัย ซึ่งผู้วิจัยจะคอยอธิบาย และตอบปัญหาเกี่ยวกับคำถามในแบบสอบถาม กรณีที่เด็กนักเรียนกลุ่มตัวอย่างไม่เข้าใจ

ครั้งที่ 2 เก็บรวบรวมข้อมูล ชุดที่ 2 ซึ่งเป็นแบบสอบถาม โดยเลือกกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 98 คน จากกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามชุดที่ 1 โดยผู้วิจัยจะนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง เช่น ชุดที่ 1

ครั้งที่ 3 เป็นการสังเกตพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างจาก 4 หมู่บ้าน จำนวน 20 ราย จากกลุ่มที่ตอบแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยจะส่งผู้ช่วยวิจัยกระจายไปอาศัยอยู่ตามหมู่บ้านที่กำหนดไว้และเฝ้าสังเกตพฤติกรรมการดูโทรทัศน์ การละเล่น การใช้เวลาของเด็กในช่วงหลังเลิก ก่อนเข้านอน และวันหยุด รวมทั้งสภาพทั่วไปของหมู่บ้านด้วย

เมื่อเก็บข้อมูลได้ครบตามจำนวนแล้ว นำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของแบบสอบถามโดยนำแบบสอบถามที่สมบูรณ์มาลงรหัสข้อมูล เพื่อนำไปถ่ายข้อมูลลงบนเทปคอมพิวเตอร์ และป้อนข้อมูลคำสั่งลงใน Terminal ของเครื่องคอมพิวเตอร์ระบบ Music เพื่อใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS^x สำหรับการประมวลผลข้อมูลและวิเคราะห์ทางสถิติ

ส่วนข้อมูลที่เป็นผลทางการสังเกตพฤติกรรม ผู้วิจัยจะนำมารวบรวมและเสนอผลเป็น 2 หัวข้อ คือ

1. การนำเสนอข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง
 - 1.1 ทางกายภาพ
 - 1.2 ทางเศรษฐกิจและสังคม
 - 1.3 ทางครอบครัว

2. การใช้เวลาของกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ในการเรียน

2.2 ในหน้าที่ครอบครัว

2.3 ในเวลาส่วนตัว

- การเล่น
- การดูโทรทัศน์

การกำหนดคะแนนเพื่อการวิเคราะห์

ผู้วิจัยได้ให้คะแนนเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูล เกี่ยวกับฐานะทางเศรษฐกิจ ของครอบครัว ซึ่งผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามชุดเล็กก่อนทำการวิจัยจริง (pilot) ให้กลุ่มตัวอย่างตอบ และนำมารวบรวมข้อมูลของสิ่งของภายในบ้าน เพื่อนำมาเป็นข้อมูลทางเศรษฐกิจของครอบครัวในแบบสอบถามชุดที่ 1 โดยเกณฑ์การแบ่งนั้นเป็นเกณฑ์เฉพาะหมู่บ้านกลุ่มตัวอย่างเท่านั้น จะแบ่งออกเป็น 3 ประเภท

ประเภทที่ 1 เครื่องใช้ภายในบ้าน เป็นสิ่งของที่มีภายในบ้าน จำนวน 25 ชนิด คือ วิทยุ พัดลม รถจักรยานยนต์ เตารีดไฟฟ้า ตู้เย็น กระจกน้ำร้อน ตู้เสื้อผ้า ตู้กับข้าว นาฬิกาแขวน โทรทัศน์ จักรเย็บผ้า รถยนต์หรือรถกระบะ เตียงนอน กระจกน้ำแข็ง โต๊ะเขียนหนังสือ ชุดรับแขก เครื่องปรับอากาศ เตาก็กึ่งหุงต้ม วิ.ดี.โอ. เครื่องซักผ้ารถจักรยาน เครื่องปั่นไฟ บิมน้ำ รถเข็น หม้อหุงข้าว ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดคะแนนไว้ 3 ระดับ ดังนี้

คะแนน 3 สำหรับ : เครื่องใช้ในบ้านที่มีราคาแพง และจัดอยู่ในกลุ่มเครื่องใช้ฟุ่มเฟือย คือ เครื่องปรับอากาศ วิ.ดี.โอ. เครื่องปั่นไฟ เครื่องซักผ้า เครื่องปั่นผลไม้ รถยนต์หรือรถกระบะ

คะแนน 2 สำหรับ : เครื่องใช้ในบ้านที่มีราคาระดับปานกลาง และเครื่องใช้ดังกล่าว กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีในครอบครองคือ เตารีดไฟฟ้า ตู้เย็น โทรทัศน์ บิมน้ำ กระจกน้ำร้อน จักรเย็บผ้า กระจกน้ำแข็ง เตาก็กึ่งหุงต้ม นาฬิกาแขวน ชุดรับแขก โต๊ะเขียนหนังสือ รถจักรยานยนต์ หม้อหุงข้าวไฟฟ้า

คะแนน 1 สำหรับ : เครื่องใช้ในบ้านที่มีราคาถูก สามารถซื้อหามาใช้ได้ มีกัน
ทุกครัวเรือน และจัดอยู่ในกลุ่มเครื่องใช้จำเป็น คือ วิทยุ
พัดลม ตู้กับข้าว ตู้เสื้อผ้า เตียงนอน รถจักรยาน รถเข็น

ประเภทที่ 2 สัตว์เศรษฐกิจ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดคะแนนไว้ 3 ระดับ ดังนี้

คะแนน 3 สำหรับ : สัตว์ใหญ่ที่มีราคาแพง คือ วัว ควาย

คะแนน 2 สำหรับ : สัตว์ขนาดกลางที่มีราคาต่ำลงมา คือ หมู

คะแนน 1 สำหรับ : สัตว์เล็กที่มีราคาถูกลง คือ เป็ด ไก่

ประเภทที่ 3 วัสดุที่ใช้ทำของเล่นสำหรับเด็ก คือ โลหะ แก้ว พลาสติก ฝ้าย ยาง
กระดาษ ดินเผา ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดคะแนนไว้ 3 ระดับ ดังนี้

คะแนน 3 สำหรับ : ของเล่นที่มีราคาค่อนข้างแพง ทำด้วย โลหะ และแก้ว
เช่น รถเด็กเล่น

คะแนน 2 สำหรับ : ของเล่นที่มีราคาต่ำลงมา อยู่ในระดับปานกลางทำด้วย
พลาสติก และ ฝ้าย เช่น ตุ๊กตาพลาสติก ตุ๊กตาฝ้าย

คะแนน 1 สำหรับ : ของเล่นที่มีราคาถูก หรืออาจไม่ได้ซื้อมา แต่หาของใน
หมู่บ้านทำขึ้นมา โดยการพับ หรือ ปั้น ทำด้วย ยาง
กระดาษ ดินเผา เช่น เครื่องบินกระดาษ ลูกหิน

ซึ่งทั้ง 3 ประเภทจะนำคะแนนที่ได้มารวมกันและนำมาจัดระดับฐานะทาง
เศรษฐกิจ โดยผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า 20 ให้มีระดับฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ คะแนนระหว่าง
21 ถึง 50 ให้มีระดับฐานะทางเศรษฐกิจปานกลาง และคะแนนมากกว่า 50 ขึ้นไปให้มีระ
ดับฐานะทางเศรษฐกิจสูง

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์เบื้องต้น โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ เพื่ออธิบายข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างต่อไปนี้
 - ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง
 - ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการเปิดรับ
 - ความต้องการรายการในรายการโทรทัศน์แยกเป็น เนื้อหา วิธีการนำเสนอ ตัวแสดง ภาษาที่ใช้

2. วิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่าง หาค่าร้อยละจากตาราง 2 ทาง โดยใช้คำสั่ง CROSSTABS TABLES ในข้อมูลดังนี้
 - เปรียบเทียบพฤติกรรมการเปิดสื่อโทรทัศน์ของ เพศ อายุ ฐานะทางเศรษฐกิจ
 - เปรียบเทียบพฤติกรรมการเปิดรับรายการโทรทัศน์ของ เพศ อายุ ฐานะทางเศรษฐกิจ